

Академик Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды университетінің жанындағы 8D02301 – Филология» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD), бейіні бойынша доктор дәрежесін алу үшін диссертацияларды қорғау жөніндегі Диссертациялық кеңестің 2023 жылғы жұмысы туралы есебі

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі Білім және ғылым саласында сапаны қамтамасыз ету комитеті төрағасының 18.02.2022 ж. №58 бұйрығымен бекітілген ерекше мәртебесі жоқ жоғары оқу орындары жанындағы диссертациялық кеңестердің тізіміне, Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 31.03.2011 ж. №126 бұйрығымен (09.03.2021 ж. өзгерту және толықтырумен) бекітілген диссертациялық Кеңес туралы Үлгі ереженің 3, 5, 7, 9, 10-тармағына сәйкес академик Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды университеті ғылыми кеңесінің шешімі негізінде (30.01.2023 ж. №1 хаттама) 8D02301 – Филология» білім беру бағдарламасы бойынша мамандығы бойынша философия докторы (PhD), бейіні бойынша доктор дәрежесін алу үшін диссертацияларды қорғау жөніндегі Диссертациялық кеңестің құрамы бекітілді.

1. Өткізілген отырыс саны – 4.

13.02.2023 ж. академик Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды университеті қазақ тіл білімі кафедрасының PhD докторанты Алшынбаева Молдир Айдосовнаның «Киелі ұғымдардың тілдік көрінісі (қазақ, ағылшын тілдеріндегі материалдар негізінде)» тақырыбындағы диссертациялық жұмысын қорғауға қабылдау бойынша.

25.03.2023 ж. 8D02301 – «Филология» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесіне ізденуі үшін Алшынбаева Молдир Айдосовнаның диссертациясын қорғауы бойынша.

11.05.2023 ж. академик Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды университеті қазақ тіл білімі кафедрасының PhD докторанты Балабекова Мерей Айткалиевнаның «Специфика заимствований в процессе языковой конвергенции (на материале газеты «Казахстанская правда»)» тақырыбындағы диссертациялық жұмысын қорғауға қабылдау бойынша.

20.06.2023 ж. 8D02301 – «Филология» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесіне ізденуі үшін Балабекова Мерей Айткалиевнаның диссертациясын қорғауы бойынша.

Диссертацияның қорғалуы туралы ақпарат пен барлық қажетті құжат академик Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды университеті сайтында қолжетімді және ҚР ҒЖБМ Білім және ғылым саласындағы сапаны қамтамасыз ету комитетіне жолданды.

2. Отырыстың жартысынан азына қатысқан диссертациялық кеңес (6) мүшелерінің тегі, аты, әкесінің аты – 0

Аталған есепті кезеңде отырыстың жартысынан азына қатысқан кеңес мүшелері болған жоқ.

3. Оқу орны көрсетілген докторанттар тізімі (кесте)

№	ТАЖ	Оқу орны	Шифр, мамандық	Қорғау күні	Комитеттің шешімі бұйрықтың №, күні
1	Алшынбаева Молдир Айдосовна	Академик Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды университеті	8D02301 – Филология» білім беру бағдарламасы	25.03.2023	№17-5/2639-И 22.05.2023 ж. «8D02301 – Филология» БББ бойынша философия

					докторы (PhD) дәрежесін беруден бас тарту туралы»
2	Балабекова Мерей Айткалиевна	Академик Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды университеті	8D02301 – Филология» білім беру бағдарламасы	20.06.2023	№464 08.09.2023 ж. «Философия докторы (PhD) дәрежесін беру туралы»

4. Мынадай бөлімдері белгіленіп көрсетілген, есепті жыл ағымында кеңесте қаралған диссертацияға қысқаша талдау:

Алшынбаева Молдир Айдосовнаның «Киелі ұғымдардың тілдік көрінісі (қазақ, ағылшын тілдеріндегі материалдар негізінде)» тақырыбындағы диссертациялық жұмысы

1) қаралған жұмыс тақырыптарына талдау

Жұмыста ағылшын және қазақ тіліндегі киелі ұғымдардың тілдік репрезентациясы, киелі ұғымның мәні ашылып, көптеген зерттеушінің киелі ұғым жайлы діни, мәдени сипаттамасы беріледі. Киелі сандардың (бір, екі, үш, төрт, жеті, он екі) екі тілдегі мәні метафизикалық сипатта түсіндіріліп, жылқы, бөрі және итке қатысты тілдік бірліктер салыстырылады, олардың киелілік табиғаты археологиялық, мифтік, этнографиялық дерек арқылы ашылады.

Киелі ұғымын салыстыра зерттеген жұмыстарда бір-біріне типологиялық жағынан (мысалы, орыс-болгар, ағылшын-орыс), дін жағынан (христиан) жағынан жақын тілдер ғана салыстырылған. Ал бір-біріне туыс емес тілдердің фактісі тұрғысынан киелі ұғымын салыстырған жұмыс жоқтың қасы. Бұл жұмыстың өзгешелігі де бір-біріне типологиялық жағынан да, дін жағынан да жақын емес тілдердің, яғни ағылшын тілі мен қазақ тілі деректерінің киелі ұғым тұрғысынан салғастырылуы болып табылады.

Киелі ұғымдардың тілдік репрезентациясын анықтау, олардың киелілік табиғатын ашып, мәнін түсіндіру мақсатына жету үшін мынадай міндетті шешу көзделген: ғалымдардың киелілікке қатысты ой-тұжырымын жүйелеу, саралау; діни, мифологиялық, этнографиялық дерек арқылы туыс емес екі тілдегі киелі сандардың табиғатын ашу, универсалды түсініктің пайда болуын түсіндіру; пәнаралық байланыс арқылы жылқы малына қатысты түсініктің киелілік табиғатын айқындау; киелі ұғымдарды сипаттайтын ағылшын және қазақ тілдеріндегі атаулар, тұрақты тіркестерді анықтау; екі тілдегі ит компонентті тұрақты тіркестердің киелілік табиғатын археологиялық, этнографиялық дерекпен ашып көрсетіп сипаттау; екі тілдегі бөрі/қасқыр бейнесімен байланысты сөздерді салғастыра отыра, киелілікпен байланысты ұғымды саралау.

Зерттеу жұмысындағы негізгі жаңалығы мынадай: туыс емес екі тілдегі (қазақ және ағылшын тілдеріндегі) киелі ұғымдарға қатысты зерттеулер алғаш рет жүйеленіп, сарапталды; екі тілдегі киелі сандар метафизикалық сипатта алғаш рет салғастырылып талданды; жылқы малына, итке, бөріге (қасқырға) қатысты киелі ұғымның мәнін ашуда жинақталған тілдік бірліктер мен тұрақты тіркестердің тілдік тұрғыдан талданылуы қазақ, ағылшын тілдеріндегі қолданыс ұқсастықтары мен ұлттық ерекшеліктерінің талдануы зерттеу тақырыбының жаңалығы болып табылады; салғастырмалы зерттеудің нәтижесінде Британ аралдарына барған «қасқыр» рулы елдің көшпелі халықтармен байланысы бар екені туралы болжам жасалды.

2) диссертация тақырыбының «Ғылым туралы» Заңның 18-бабының 3-тармағына сәйкес Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық

комиссия қалыптастыратын ғылымның даму бағыттарымен және (немесе) мемлекеттік бағдарламалармен байланысы

Диссертация академик Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды университеті қазақ тіл білімі кафедрасында орындалды. Зерттеу жұмысы ҚР-ның «Рухани жаңғыру» бағдарламасын ұлттық жаңғыру кезеңіне көшіру жөніндегі 2022-2024 жылдарға арналған жол картасының негізінде рухани және мәдени құндылығымызды сақтау және ұлғайту, әлемдегі дамыған елдердің қатарына ену үшін қазақ тілінің функционалдық кеңістігін кеңейтуге қол жеткізу мақсатында жазылған.

3) диссертация нәтижелерінің практикалық қызметке ену деңгейін талдау

Қазақ және ағылшын тілдеріндегі киелі ұғым туралы ой-тұжырым, алынған нәтиже, киелі ұғымға қатысты тұрақты тіркес, фразеологиялық бірлік және мақал-мәтелді шетел тілдері және филология факультеттерінде оқылатын элективті курста қосымша материал ретінде пайдалануға және лексикологияға, тіл тарихы, салыстырмалы, салғастырмалы лексикологияға қатысты мәселені шешуде қолдануға болады.

Практикалық мәні. Зерттеу жұмысындағы нәтиже, деректі жоғары оқу орындарында салғастырмалы лексикология, тіл тарихы, тіл ғылымының жаңа бағыты бойынша дәріс, семинар сабақтарында, сондай-ақ шетел тілдері, филология факультеттерінің студенті, магистранты, докторанттарына арналған оқу-әдістемелік құрал әзірлеуде пайдалануға болады.

Балабекова Мерей Айткалиевнаның «Тілдік конвергенция үдерісіндегі кірме сөздердің ерекшеліктері («Казахстанская правда» газетінің материалы бойынша)» тақырыбындағы диссертациялық жұмысы

1) қаралған жұмыс тақырыптарына талдау

Қазіргі Қазақстандағы тілдердің өзара іс-қимылы мәселесі қазіргі көптілді және көпмәдениетті қоғам контекстінде ерекше өзекті. Осыған байланысты бұқаралық ақпарат құралдары саласындағы тілдік байланысты зерттеу ерекше қызығушылық тудырады, өйткені олар жаһандану мен мәдениетаралық коммуникацияның әсеріне байланысты тілдік өзгерістің динамикасын көрсетеді.

Қазақстанда тілдердің өзара іс-қимылы, тілдік интерференция, мәдениетаралық коммуникация, қарыз алу туралы сұрақтар ерекше өзектілікке ие болғандықтан, автор қызығушылығы республикалық орыс тілді «Казахстанская правда» газеті материалындағы ағылшын тілінен енген кірме сөздер саласында айқындалды.

2017-2019 жылдардағы «Казахстанская правда» газетінің материалдары бойынша Қазақстандағы ағылшын тіліндегі лексика мен тілдік конвергенцияның ерекшелігін анықтау мақсатына жету үшін мынадай міндетті шешу көзделген: зерттеудің жалпы теориялық-әдіснамалық базасын анықтау және қазақстандық баспа басылымындағы тілдік конвергенция бойынша ғалымдардың еңбектерін талдау; «Казахстанская правда» газетінде анықталған материал бойынша ағылшын тілінен кірме сөздер алудың кең таралған салаларын анықтау, соның негізінде олардың тақырыптық саралануын көрсету; («Казахстанская правда» газеті материалынан алынған ағылшын тіліндегі лексиканы беру тәсілін анықтау; алынған англицизмнің морфологиялық ерекшелігін анықтау; «Казахстанская правда»; материалындағы англицизмнің лексикалық-семантикалық ерекшелігін анықтау және жүйелеу.

Зерттеу жұмысындағы негізгі жаңалығы мынадай: республикалық орыс тілді «Казахстанская правда» газетінің мәтінде ағылшын тілінен алынған кірме сөздерді зерттеуге кешенді көзқарас жүзеге асырылды; жиналған нақты материалдың, анықталған бірліктерді талдаудың негізінде 2017-2019 жылдар кезеңінде танымал газет тілінде қолданылған англицизмді тақырыптық саралау жүзеге асырылды; жүзеге асырылған талдау нәтижесі бойынша тілдік конвергенцияның нәтижесі ретінде көрсетілген кезеңнің орыс тіліндегі «Казахстанская правда» мәтіндері материалынан алынған лексиканы беру

тәсілі зерттелді; Қазақстанның қазіргі баспасөз тіліндегі англицизмнің тілдік конвергенциясының лексикалық-семантикалық ерекшелігі анықталды.

2) *диссертация тақырыбының «Ғылым туралы» Заңның 18-бабының 3-тармағына сәйкес Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия қалыптастыратын ғылымның даму бағыттарымен және (немесе) мемлекеттік бағдарламалармен байланысы*

Диссертация академик Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды университеті қазақ тіл білімі кафедрасында орындалды. Зерттеу жұмысы тілдік конвергенция процесінде кірме сөздер ерекшелігін зерттеу кірме сөздер қабылдау теориясының дамуына, орыс және ағылшын тілдерінің өзара әрекеттесу механизмі, шет тілдік элементтердің бейімделу заңдылығы туралы білімнің кеңеюіне белгілі бір үлес қосу мақсатында жазылған.

3) *диссертация нәтижелерінің практикалық қызметке ену деңгейін талдау*

Зерттеу барысында анықталған құбылыс пен кірме сөздер алу сипаты және көлемінің өзгеру тенденциясы тілдердің өзара әрекеттесуі, олардың кірме сөздер қабылдау үдерісіне әсері туралы білімді жалпылауға және жүйелеуге ықпал етеді. Газет мәтініндегі англицизмнің тілдік материалын талдаудағы жұмыс тәжірибесі басқа аспектіде шет тілінен енген кірме сөздердің жіктелуін әзірлеу үшін пайдаланылуы мүмкін.

Практикалық мәні. Зерттеу нәтижесі мен деректері жалпы тіл білімі, лексикология, лексикография, жоғары оқу орындарындағы әлеуметтік лингвистика бойынша дәріс пен семинарда, сондай-ақ тіл факультеттерінің студенті, магистранты мен докторанттары үшін оқу-әдістемелік құралдар әзірлеу кезінде пайдаланылуы мүмкін.

5. Ресми рецензенттердің жұмысына талдау (мейлінше сапасыз пікірлерді мысалға ала отырып)

Ресми рецензенттері туралы мәлімет

№	Докторанттың аты-жөні	Диссертация тақырыбы	Ресми рецензенттері
1	Алшынбаева Молдир Айдосовна	«Киелі ұғымдардың тілдік көрінісі (қазақ, ағылшын тілдеріндегі материалдар негізінде)»	1) Сатенова Сериккул Купешбаевна, ф.ғ.д., Л.Н.Гумилев ат. Еуразия Ұлттық университетінің профессоры, 10.02.02 – Қазақ тілі. 2) Есенова Қалбике Умирбаевна, ф.ғ.д., Абай атындағы Қазақ Ұлттық педагогикалық университетінің профессоры, 10.02.02 – Қазақ тілі.
2	Балабекова Мерей Айткалиевна	«Специфика заимствований в процессе языковой конвергенции (на материале газеты «Казахстанская правда»)»	1) Мадиева Гульмира Баянжановна – ф.ғ.д, түркітану және тіл теориясы кафедрасының профессоры, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, 10.02.19 – тіл теориясы. 2) Абишева Клара Мухамедияровна, ф.ғ.д, профессор; «Туран-Астана» университетінің профессоры, 10.02.19 – тіл теориясы.

Рецензиялау рәсімін жүзеге асыру жөніндегі нормативтік құжаттамаға сәйкес жоғарыда көрсетілген рецензенттер 8D02301 – Филология» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) ғылыми дәрежесін беру үшін диссертацияларды қорғау жөніндегі диссертациялық кеңеске докторанттардың зерттеу саласына қатысты кемінде 10 ғылыми жарияланым ұсынды. Рецензенттер пікірлерін уақытында тапсырды.

Негізгі жұмыс орны бойынша бұрыштама қойылып, академик Е.А.Бөкетов ат. Қарағанды университеті сайтына жүктелді.

Рецензенттер өз міндетіне ұқыпты қарады және ұсынылған жұмыстың жағымды жағын да, негізгі кемшілігін де көрсете отырып, диссертациялық зерттеуге жоғары білікті талдау жасады. Рецензенттер тарапынан немқұрайлы, ресми қарым-қатынас фактісі байқалмады.

6. Ғылыми кадрларды даярлау жүйесін одан әрі жетілдіру жөніндегі ұсыныс

- ғылыми қызметке қызығушылықты ынталандыру және жас ғалымдар мен PhD докторларының одан әрі кәсіби өсуі үшін постдокторлық бағдарламалар институтын дамыту мүмкіндігін қарастыру;

- докторанттың көбі диссертациялық жұмысын оқуы аяқталған соң ұсынбайтындықтан, докторантураны бітіргеннен кейін қорғау мерзімін нақты реттеу туралы мәселені қарауды сұраймыз (мысалы, докторантураны бітіргеннен кейін 3-4 жыл ішінде докторант өз жұмысын қорғауға ұсынуы тиіс).

7. Философия докторы (PhD), бейіні бойынша доктор дәрежесін алуға арналған диссертациялардың кадрларды даярлау бағыты бөлінісіндегі саны:

	8D02301 – «Филология»
Қорғауға қабылданған диссертациялар	2
оның ішінде басқа ЖОО докторанттарының	
Қараудан алынып тасталған диссертациялар	
оның ішінде басқа ЖОО докторанттарының	
Рецензенттердің теріс пікірін алған диссертациялар	
оның ішінде басқа ЖОО докторанттарының	
Қорғау нәтижелері бойынша теріс шешім алған диссертациялар	1
оның ішінде басқа ЖОО докторанттарының	
Пысықтауға жіберілген диссертациялар	
оның ішінде басқа ЖОО докторанттарының	
Қайта қорғауға жіберілген диссертациялар	
оның ішінде басқа ЖОО докторанттарының	

Ескерту:

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі Білім және ғылым саласында сапаны қамтамасыз ету комитеті төрағасының 18.02.2022 ж. №58 бұйрығымен академик Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды университетінде 8D02301 – Филология» мамандығы бойынша философия докторы (PhD), бейіні бойынша доктор дәрежесін алу үшін диссертацияларды қорғау жөніндегі Диссертациялық кеңес ашылды.

Диссертациялық кеңестің жұмыс істеу мерзімі: 2024 жылдың 31 желтоқсанына дейін.

Диссертациялық кеңестің төрағасы,
ф.ғ.д., профессор

Диссертациялық кеңестің
ғалым хатшысы, ф.ғ.к.

« 12 » қаңтар 2024 ж.